

Opinia dotycząca dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr. Witolda Sobczaka (Katedra Filologii Hiszpańskiej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Łódzki) w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego

1. Osiągnięcia naukowe

1.1. Główne osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Osiągnięciem naukowym wskazanym przez dr. Witolda Sobczaka jako stanowiące podstawę wszczęcia postępowania habilitacyjnego jest monografia: *La evolución de los tiempos compuestos del modo subjuntivo en el español de América entre los años 1701 y 2023*. Studium, opublikowane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego w ramach serii *Manufactura Lodziense*, liczy w całości 340 stron (z czego 329 to tekst właściwy) i ma bardzo przejrzystą i logiczną strukturę; składa się z 3 rozdziałów głównych, wniosków, streszczeń w trzech językach: hiszpańskim, polskim i angielskim, bibliografii, wykazu źródeł korpusowych oraz listy stron dostępu do korpusów elektronicznych. W książce znajdziemy również przydatny spis tabel oraz diagramów.

W pierwszym rozdziale, Autor nakreśla formowanie się i ewolucję form trybu złożonego *subjuntivo* w języku hiszpańskim, od początków kształtowania się języka na bazie łaciny aż po tzw. hiszpański Złoty Wiek (XVII). Rozdział drugi obejmuje studium wspomnianych form w kluczowym okresie dla zmian zachodzących w języku hiszpańskim używanym w Ameryce Łacińskiej, czyli w wiekach XVIII-XXI. To właśnie w XVIII wieku zaczęły kształtować się warianty języka hiszpańskiego na kontynentach amerykańskich, dlatego wybór okresu, z którego pochodzą badane teksty, jest bardzo trafny.

W rozdziałach 1-2 opis teoretyczny i historyczny osiąga wysoki poziom rzetelności naukowej. Przedmiot opisu stanowią głównie takie zjawiska jak: desemantyzacja czasownika posiłkowego i gramatyzacja formy *haber+participio*, konkurencyjność form *ser+participio* i *tener+participio* (głównie rozdział 1), typowe konteksty i przyczyny stosowania form typu *haya cantado*, *hubiere cantado* i *hubiera (-se) cantado*, jak i również konkurencyjnych dla nich form czasownikowych. W rozdziale empirycznym Autor prezentuje, w diagramach i tabelkach, dokładne tendencje frekwencyjne dotyczące ewolucji form złożonych *subjuntivo* w odniesieniu do wielu zmiennych: okres powstawania tekstów, na jakie został podzielony korpus, region hiszpańskojęzyczny, kraj hiszpańskojęzyczny, gatunek tekstów czy tematyka tekstów poszczególnych podkorpusów.

Wiele faktów zawartych w monografii świadczy o wysokiej jakości przeprowadzonych przez Habilitanta badań i ich wadze zarówno dla językoznawstwa korpusowego jak i dla językoznawstwa hispanistycznego w Polsce. Habilitant doskonale zdaje sobie sprawę z tego, iż

teorie wypracowane przez tradycję językoznawczą nie zawsze są ostateczne i sprawdzalne na każdym materiale badawczym. Ma również świadomość tego, iż dane wyekscerpowane ze wszystkich dostępnych korpusów elektronicznych niekoniecznie muszą być paralelne, gdyż narzędzia, jakie one oferują nie zawsze mają takie same anotacje (zob. s. 152 monografii). Autor publikacji zauważa, iż zróżnicowanie na planie tendencji kwantytatywnych niekoniecznie musi być zjawiskiem ogólnym i uniwersalnym w języku hiszpańskim (np. bardzo niska frekwencja niektórych form złożonych jak *hubiere cantado* na przestrzeni całego badanego okresu).

Praca jest wybitnie faktograficzna, a próbka przykładów diakrytycznych, jaką Autor poddaje analizie jest imponująca. Na stronie 152 rozprawy czytamy, iż ostateczna liczba zebranych przykładów to 643 881. Rozkładają się one na 4 grupy w zależności od formy czasu *subjuntivo*: *antepretérito* (44420 przypadków) *antefuturo* (613) *antecopretérito* (80453) i *copretérito* (518 395). Przy tak obszernej próbce przykładów, całkowicie zrozumiałe jest odejście Autora od analizy semantycznej czy tekstowej struktur *subjuntivo* (zob. przypis 166). Należy też podkreślić, iż rozmiary samych korpusów nie mają tutaj znaczenia, jak w przypadku korpusu utworzonego ręcznie, gdyż Autor i tak korzysta z zasobów już opracowanych, podając dokładne wartości dotyczące frekwencji całkowitej oraz względnej.

Monografia charakteryzuje się doskonałym wykorzystaniem korpusów elektronicznych CREA, CORPES XXI, CORDE i CORDIAM oraz ich możliwości anotacyjnych. Co najważniejsze, wykorzystane są ich najnowsze wersje (stan na 2023). Można stwierdzić, iż na planie kwantytatywno-korpusowym mamy tutaj do czynienia ze studium kompletnym, również dlatego, iż mimo jego kwantytatywnego charakteru, Autor nie ogranicza się do zwykłego przytaczania danych liczbowych i procentowych, ale dostarcza wiele rzeczowych komentarzy na temat ewolucji badanych form złożonych *subjuntivo*, jej przyczynach oraz jej autonomicznym charakterze. Cenne są również porównania i odniesienia do paralelnych procesów (o wiele szybszej ewolucji form złożonych *subjuntivo*) na Półwyspie Iberyjskim.

W wielu przypadkach, dostosowuje on ręcznie możliwości anotacyjne korpusów, np. do sposobów interpretacji poszczególnych ciągów morfo-składniowych. Trzeba przyznać, iż skrupulatność i dokładność Habilitanta jest tutaj godna podziwu, gdyż ucieka się on nawet do konsultacji z prof. Guillermo Rojo, pionierem i jednym z głównych autorów korpusów powstałych pod egidą *Real Academia Española*. Habilitant jest też świadomy niedoskonałości zasobów na planie dywersyfikacji i proporcji tekstów wewnątrz każdej próbki, co podkreśla nierzadko w przypisach dolnych.

Podkreślmy również trafny dobór przykładów egzemplifikujących oraz rzecz jasna ich imponującą liczbę. W sumie, w całej publikacji znajdziemy 255 przykładów użycia poszczególnych form złożonych *subjuntivo*, należycie opisanych i osadzonych w szerokim kontekście tekstowym.

Pozycja zawiera kompletną, bardzo rzeczową i aktualną bibliografię, do której Autor odnosi się często w tekście i przypisach dolnych. Cytowane źródła są prawie w całości wydane w języku hiszpańskim, chociaż zdarzają się pozycje opublikowane w języku angielskim oraz pojedyncze pozycje w języku włoskim, francuskim czy katalońskim. Należy dodać, iż język monografii nosi cechy stylu naukowego wysokiej próby i jest kolejnym aspektem publikacji, któremu Autor poświęcił należyłą uwagę.

Na koniec dwie uwagi dotyczące metodologii i kwestii technicznych. Należy żałować, że Autor w części synchronicznej analizy nie wykorzystuje, chociażby do wyrywkowej weryfikacji, korpusów hiszpańskich, jakimi dysponuje największa baza świata *Sketch Engine* czy chociażby *Corpus del Español*, który również posiada większe zasoby niż korpusy RAE. W tabelkach, zwłaszcza tych dłuższych, lepszym rozwiązaniem dla jasności prezentacji jest na pewno ułożenie danych wg wartości malejących a nie według porządku alfabetycznego poszczególnych pozycji (np. krajów czy gatunków tekstów).

Reasumując tą część opinii, należy podkreślić, iż omawiana publikacja, stanowiąca osiągnięcie główne Habilitanta, cechuje się wysoką jakością przeprowadzonych badań, zarówno na planie obranej i zastosowanej metodologii jak i na planie merytorycznym, dlatego też zasługuje na bardzo pozytywną ocenę.

1.2. Pozostałe osiągnięcia publikacyjne i naukowe

Oprócz omówionej pozycji głównej, Habilitant opublikował jeszcze jedną monografię, której podstawą była rozprawa doktorska wydana przez Wydawnictwo UŁ: *Las formas verbales con vector de posterioridad en el español peninsular y en su variedad mexicana* a także 25 innych tekstów naukowych: 13 artykułów w czasopismach recenzowanych o różnej punktacji i renomie, z tego 10 po otrzymaniu stopnia doktora, oraz 12 rozdziałów w publikacjach zbiorowych, w tym 5 po uzyskaniu stopnia doktora. Ponadto, dr W. Sobczak jest współredaktorem jednej publikacji zbiorowej, opublikowanej również przez Wydawnictwo UŁ.

Należy zauważyć, iż na dorobek Habilitanta składają się głównie publikacje nowe, które ukazały się na przestrzeni ostatnich kilku lat, a najważniejsze z nich po roku 2020. Na szczególną uwagę zasługuje zagęszczenie prac w ostatnich latach, świadczące o bardzo dużej aktywności Habilitanta, zaznaczyć przy tym należy, iż ten fakt nie obniża zawartości merytorycznej publikowanych tekstów.

Wszystkie prace naukowe Habilitanta, jakie ukazały się po uzyskaniu stopnia doktora, w tym pozycja główna, zredagowane zostały w języku hiszpańskim, z wyjątkiem jednego rozdziału w monografii zbiorowej, opublikowanego w języku angielskim; do dorobku sprzed doktoratu zaliczają się również dwa teksty zredagowane w języku polskim. Należy podkreślić fakt, iż dr W. Sobczak publikował swoje prace w liczących się czasopismach w Polsce, indeksowanych w wielu bazach naukowych. np.: *Romanica Cracoviensia* (100 pkt w polskim systemie ministerialnym, 50 za artykuł recenzyjny), *Itinerarios* (70), *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego* (70), *Kwartalnik Neofilologiczny* (40), (punktacja MN w 2024r za: czasopisma.webclass.co). Habilitant publikował również w *Revista de Investigación Lingüística* (20) czy *Neophilologica* (20), czasopismach, które należy przytoczyć, gdyż jak powszechnie wiadomo polska punktacja zmienia się z biegiem lat i nie zawsze musi odzwierciedlać pozycję danego czasopisma w nauce i prestiż w gronie językoznawców. Rozdziały w tomach zbiorowych autorstwa Habilitanta zostały wydane głównie przez uznane wydawnictwa uniwersyteckie w Polsce.

Jak wynika z *Autoreferatu* (s. 8), całokształt opublikowanego dorobku dr. Witolda Sobczaka wpisuje się w kilka głównych nurtów i poddyscyplin językoznawstwa takich jak: językoznawstwo historyczno-porównawcze, językoznawstwo korpusowe oraz szeroko pojęte

zagadnienie *español de América*. Po analizie treści wszystkich prac, należy dodać bez wątpienia jeszcze takie obszary językoznawstwa ogólnego jak: dialektologia, typologia języków a nawet socjolingwistyka.

Dogłębna analiza publikacji, w tym obydwu monografii, pozwala stwierdzić, iż Habilitanta cechuje również duża znajomość społeczeństw i cywilizacji latynoamerykańskich, językowej mapy świata hiszpańskiego oraz typologii języków. Takie kompetencje pozwalają mu sytuować analizy w szeroko rozumianej perspektywie panhiszpańskiej oraz uwypuklić najważniejsze aspekty dialektalne i typologiczne badanych zagadnień. Dowodem jest chociażby publikacja dotycząca *Spanglish* (2013). Dodajmy również, iż niektóre publikacje Habilitanta wpisują się w nurt dydaktyczny, co zawsze jest dużym plusem, gdyż zwiększa się przez to wymiar praktyczny jego badań.

Innymi konceptami, które sporadycznie stanowią tematykę prac Habilitanta są: rodzaj rzeczowników w różnych wariantach języka hiszpańskiego oraz grzeczność językowa (przed doktoratem). Po doktoracie, nieco od głównych linii badawczych odbiega tekst poświęcony derywacji kategoryalnej (użycie przymiotnika w funkcji przysłówka) oraz artykuł recenzyjny *Sobre lo no estándar en las lenguas románicas* (2020), który w wybranych aspektach dotyka systemu czasów i trybów języka hiszpańskiego w wymiarze dialektalnym.

Mimo, iż dorobek publikacyjny habilitanta wpisuje się w kilka nurtów badań, jest jednolity koncepcyjnie, gdyż cechuje go jedna tendencja główna: treści dotyczą szeroko pojętej morfoskładni języka hiszpańskiego w różnych okresach jego rozwoju i w różnych strefach świata hiszpańskiego. Ten poziom analizy językowej dominuje w większości publikacji Habilitanta, z racji tego, iż główny przedmiot jego dociekań naukowych stanowi system czasów i trybów a także peryfrazy czasownikowe (głównie z czasownikiem *ir*) oraz związane z nimi wartości modalne i aspektowe.

W ten nurt wpisuje się również pierwsza monografia dr. W. Sobczaka, będąca studium korpusowym na temat dystrybucji i przyczyn wyrażania następcości w meksykańskim i europejskim wariantcie języka hiszpańskiego. Na dobrze opracowanym korpusie porównywalnym, zbudowanym z tekstów literackich z okresu 1929-2020, Autor analizuje dystrybucję form wyrażających następcość, ale także proces zastępowania form syntetycznych czasu przyszłego przez formy analityczne z *ir*, przedstawiony często w szerszej perspektywie diachronicznej i romańskiej. W mojej opinii ta praca również cechuje się wysoką jakością merytoryczną a waga naukowa wniosków nie odbiega od tych zawartych w pozycji głównej. Obydwie monografie wypełniają luki badawcze w językoznawstwie hiszpańskim w Polsce oraz stanowią *novum* wydawnicze na rynku polskim.

Habilitant prowadzi swoje badania w oparciu o różnego typu teksty diachroniczne, teksty porównywalne literackie, ale przede wszystkim, jak już zostało podkreślone, korzysta z korpusów elektronicznych, opartych na próbkach zrównoważonych. Zawsze cechuje go doskonałe wykorzystanie dostępnych zasobów oraz narzędzi elektronicznych. Na uwagę zasługują, podkreślone przez niego samego, propozycje nowych sposobów wykorzystania anotacji (chociażby w pozycji głównej).

Każdy z opublikowanych tekstów cechuje się wysoką jakością obranej i zastosowanej metodologii, rzetelnością analizy empirycznej oraz dobrym poziomem naukowym wniosków. Wnioski te, oparte są prawie zawsze na nienagannie wyodrębnionej próbce przykładów diakrytycznych, poparte rzeczową analizą kwantytatywną i interpretacyjną.

Pozytywnym punktem w dorobku naukowym Habilitanta, jest wykonawstwo grantu przyznanego przez Narodowe Centrum Nauki w ramach programu Miniatura (sierpień-wrzesień 2023), którego głównym celem była analiza przymiotników w funkcji przysłówka w europejskiej i meksykańskiej odmianie języka hiszpańskiego. Grant pozwolił Habilitantowi na sfinansowanie stażu naukowego na Universidad Complutense w Madrycie w sierpniu i wrześniu 2023 r.

Habilitant jest także autorem recenzji wydawniczych artykułów dla takich czasopism jak: *Moenia*, *Kwartalnik Neofilologiczny*, *Studia Romanica Posnaniensia* czy *Anuari de Filologia. Estudis de Lingüística*.

Mimo bardzo pozytywnej oceny całości dorobku opublikowanego, narzuca się jeszcze kilka uwag pojęciowych i językowych, które dotyczą zarówno pozycji głównej jak i całości dorobku Habilitanta.

Termin *Ameryka* (i w pewym sensie *América* w opisie hiszpańskim) nie jest powszechnie stosowany w odniesieniu do obszaru języka hiszpańskiego (mam tutaj na myśli kontynent lub kontynenty). Z tego względu, często używana w opisie polskim fraza *na kontynencie amerykańskim*, ma w zasadzie znaczenie kontekstowe. Mimo iż w domyśle chodzi o obszary hiszpańskojęzyczne na trzech kontynentach, co jest łatwe do zrozumienia nie tylko dla hispanistów, termin *Hispanoameryka* (a nawet *Ameryka Łacińska*) wydaje się być lepszym rozwiązaniem. Ciekawy jest przy tym fakt, iż hiszpański ekwiwalent *América Latina* akurat dla wielu hiszpańskojęzycznych mieszkańców Ameryki Południowej ma silne konotacje ideologiczno-polityczne (lewicowe i progresywne), dlatego preferują oni termin *Hispanoamérica*.

Oczywiście dobrze funkcjonuje i w zasadzie jest skostniałością hiszpański termin *español de América*, ale jest to przydawka, która nie ma znaczenia lokatywnego. Wyjaśnijmy również, iż hiszpańskie kolokacje *español americano/variante americana del español* są rozwiązaniami całkowicie naturalnymi i niebudzącymi wątpliwości.

W pozycji głównej, fraza *Corpus bibliográfico* określająca wykaz źródeł tekstowych, stanowiących korpus, wydaje się być mało zasadna. Lepszym rozwiązaniem byłby nagłówek: *Bibliografía (de los textos) del corpus*.

Analizując dorobek Habilitanta należy stanowczo podkreślić, iż jest on już językoznawcą dojrzałym, a jego warsztat jest rozwinięty metodologicznie i koncepcyjnie. W mojej opinii, niewiele ponad 5 lat po uzyskaniu stopnia doktora, posiada on już pokaźny dorobek publikacyjny i znaczne osiągnięcia naukowe co spełnia wymogi stawiane w procedurach habilitacyjnych.

1.3. Odczyty na konferencjach i sympozjach naukowych

Bardzo mocnym punktem w dorobku Habilitanta, jest jego działalność prelegencka oraz jej aspekt międzynarodowy. W wykazie osiągnięć zostały wymienione w sumie 22 odczyty na konferencjach mających zazwyczaj charakter międzynarodowy, zorganizowanych w ośrodkach krajowych lub zagranicznych. Jak wynika z dokumentacji, znaczna część referatów dała podstawę do publikacji w tomach pokonferencyjnych bądź w czasopiśmie. Habilitant wykazuje też aktywność w organizacji sympozjów naukowych; do tej pory był członkiem komitetu organizacyjnego 2 konferencji krajowych o charakterze międzynarodowym

2. Dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski oraz ich aspekt międzynarodowy

Cennym punktem w dorobku Habilitanta jest jego działalność dydaktyczna organizacyjna i popularyzatorska. Bierze on aktywny udział zarówno w tworzeniu i promocji kierunków studiów jak i w przedsięwzięciach mających na celu popularyzację wiedzy z zakresu językoznawstwa hiszpańskiego w kraju i za granicą.

Aktywność Habilitanta na tym polu, która jest godna pochwały to uczestnictwo w różnych projektach dydaktycznych oraz ich wymiar międzynarodowy. Habilitant odbył dwie wizyty studyjne na Uniwersytecie w Aarhus (Dania) w ramach projektu 'Mistrzowie Dydaktyki', brał też 11 razy udział w programie Erasmus+, realizując wyjazdy szkoleniowe i dydaktyczne na dobrych hiszpańskich uczelniach (Uniwersytet w Granadzie, Uniwersytet w Valladolid, Uniwersytet w Almerii, Uniwersytet w Santiago de Compostela, Uniwersytet Autonomiczny w Barcelonie czy Uniwersytet Complutense w Madrycie).

Habilitant przyczynia się do rozwoju dydaktycznego swojej rodzimej uczelni i kierunku studiów poprzez pracę w charakterze koordynatora praktyk pedagogicznych, praktyk zawodowych, opiekuna różnych grup studenckich czy członka komisji rekrutacyjnej. Był również członkiem zespołu, który opracował raport z kierunku 'filologia hiszpańska' dla Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

Wartym odnotowania jest fakt, iż Habilitant bardzo chętnie dzieli się swoim niemałym już doświadczeniem zawodowym i wiedzą naukową uczestnicząc w takich wydarzeniach jak Światowe Dni Młodzieży (w charakterze tłumacza), Festiwal Nauki, Dzień Otwarty Wydziału Filologicznego, Uniwersytet Zawsze Otwarty i innych. Habilitant pracował też w charakterze tłumacza na planie filmowym. Poza tym, Pan dr W Sobczak jest pracownikiem bardzo aktywnym dydaktycznie. W dość krótkim okresie wypromował ponad 30 prac licencjackich oraz zrecenzował łącznie ponad 50 prac (w tym 10 magisterskich).

Habilitant jest członkiem Polskiego Stowarzyszenia Hispanistów (od 2014) i jest to członkostwo czynne, gdyż wchodzi on w skład Sądu Koleżeńskiego.

Podsumowując, pragnę stwierdzić, iż osiągnięcia dydaktyczne popularyzatorskie jak i organizacyjne Habilitanta są bardzo cenne dla środowiska hispanistycznego w rodzimej uczelni jak i w Polsce i należy je uznać za bardzo pozytywny punkt w całości dorobku. Co więcej aspekty międzynarodowe takiej działalności są wyraźnie zaakcentowane.

Podsumowanie

Przedstawiony mi do recenzji dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny dr. Witolda Sobczaka oceniam bardzo wysoko oraz stwierdzam, iż w zupełności spełnia on wymogi stawiane aktualnie w postępowaniach habilitacyjnych.